

РОЗДІЛ 4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКАІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ: СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ, ПРОГНОЗ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІINTELLECTUAL PROPERTY: STATISTICAL ANALYSIS, FORECAST
AND DEVELOPMENT PROSPECTS IN UKRAINE

У роботі окреслено основні проблеми сучасного ринку інтелектуальної власності в Україні. Проведено статистичний аналіз, здійснено прогноз компонентів інновацій України у світовому рейтингу та складових Інноваційного індексу Bloomberg. На основі аналізу напрацювань науковців та практиків даної галузі визначено суперечності, які виникають на ринку інтелектуальної власності в Україні та охарактеризовано їх. З цією метою виокремлено основні фактори, що впливають на його розвиток та функціонування. Оскільки даний об'єкт ринку є досить специфічним, то і потребує оновлених підходів до його регулювання. Особлива увага приділена розвитку інтелектуальної власності в міжнародних економічних відносинах України та Європейського союзу. Адже, перспектива спільного розвитку вітчизняного ринку інтелектуальної власності буде істотно залежати від виконання Україною міжнародних зобов'язань та створення чіткої нормативної бази для забезпечення охорони об'єктів інтелектуальної власності.

Ключові слова: ринок інтелектуальної власності, об'єкти інтелектуальної власності, ліцензія, інноваційна діяльність, патент, інноваційний продукт.

The paper outlines the main problems of the modern intellectual property market in Ukraine. It is determined that the current market of this type of property, depending on the amount of demand for a particular product, can be divided into legal and illegal and operates at the expense of objects and entities. The main categories are considered, and their features are determined. The statistical analysis of the financing of scientific and technical developments, expenses for innovations of industrial enterprises on directions of innovative activity, components of innovations of Ukraine in the world rating and components of Innovation and Bloomberg index for the forecast for the next 3 years is carried out. According to the forecast results for the next three years, there is the most significant increase in the efficiency of higher education and patent activity, the smallest increase in the concentration of researchers and the penetration of high technology. The industry's main reasons for the decline in activity and problematic issues include lack of opportunities to destroy certain types of counterfeiting, rather long customs inspection; low level of use of the results of innovative inventions; inefficiency in intellectual property management; the presence of piracy, etc. The most important of them is a low scientific activity, which provides funding for socio-economic workers working in high technology. Based on the analysis of the achievements of scientists and practitioners in this field, the contradictions that differ in the intellectual property market in Ukraine are identified and characterized. This highlights the main factors that affect its development and operation. Because this market object is quite specific, it needs updated approaches to its regulation. Particular attention is paid to intellectual property development in international economic relations between Ukraine and the European Union. After all, the prospect of the rapid growth of the domestic intellectual property market will significantly depend on Ukraine's fulfilment of international obligations and the creation of a clear regulatory framework to ensure intellectual property protection.

Key words: intellectual property market, intellectual property objects, license, innovation activity, patent, innovative product.

УДК 330.11.62:311

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.73-8>

Башинська І.О.

д.е.н., доцент, професор кафедри
обліку, аналізу і аудиту
Національний університет
«Одеська політехніка»

Смоквіна Г.А.

к.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу
і аудиту
Національний університет
«Одеська політехніка»

Bashinskaya Irina

Odessa Polytechnic National University

Smokvina Anna

Odessa Polytechnic National University

Постановка проблеми. Вхідження України в європейський економічний простір вимагає особливого відношення до ролі та значення інтелектуальної власності як капіталу держави. Проте у державі не достатньо сформовано інфраструктуру ринку інтелектуальної власності, а тому відносини що тут склалися лише зараз починають інституційно оформлятися.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню функціонування ринку інтелектуальної власності в Україні присвячено багато статей науковців та практиків. У працях І.О. Башинської [11] чітко прослідковується визначення проблем ринку інтелектуальної власності та його державного регулювання. А.О. Болотіна та К.М. Горбачова

[2,3] спрямовують свою діяльність на дослідження перспектив у розвитку даної галузі. Проте, даний об'єкт дослідження є багатоаспектним, що потребує детального розгляду окремих показників, що впливають на сучасну ринкову економіку. Серед них можна виділити взаємодію відповідних інститутів в інфраструктурі на ринку інновацій, а також визначення змісту складових ринку.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні інтелектуальної власності як ринкової категорії, проведенні статистичного дослідження, визначенні перспективи та прогнозу її подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі збільшується кількість продукції, що виро-

бляється з використанням об'єктів інтелектуальної власності. Вона утворює сьогодні не лише складову українського ринку, але і є складовою міжнародних ринків при експортуванні певних продуктів.

За даними аналізу Європейського патентного офісу у країнах Європи на ринку інтелектуальної власності задіяні усі галузі економіки, тут працює четверта частина населення [4].

Відповідно, бачимо, що інтелектуальна власність є характерною ознакою сучасної розвиненої економіки, саме через її дієвий ринок даний продукт вводиться в господарський обіг.

Ринок інтелектуальної власності, будучи системою економічних відносин, характеризується певними специфічними рисами. Він працює також у здійсненні купівлі-продажу, але не самого товару, в права на нього. До того ж, при передачі цих прав іншому суб'єкту, власник не втрачає прав на інтелектуальну власність. Відповідно здійснюється використання одного і того ж продукту кількома суб'єктами.

Передача таких прав є складним процесом, при якому відповідно виникають довготривалі економічні відносини, а тому потрібна ефективна система їх захисту. У такому випадку потрібно чітко визначити, які ризики можуть виникнути та визначити способи їх захисту.

Особливістю інтелектуальних благ є отримання високого надприбутку у досить короткий термін. Тут може застосовуватися монополізм за рахунок виключних прав на певний об'єкт інтелектуальної власності. При цьому, попит на даний продукт прямо залежить від попиту на товари або послуги, що формує відповідний предмет інтелектуальної власності.

Сучасний ринок даного виду власності залежно від величини попиту на певний продукт може мати поділ на легальний та нелегальний та функціонує

за рахунок об'єктів та суб'єктів. Розглянемо кожну категорію та визначимо її особливості.

Об'єктами інтелектуальної власності можуть бути права на об'єкти інтелектуального права, моделі, винаходи, послуги та товари, окремі ноу-хау.

До суб'єктів відносимо:

- органи державного управління і контролю;
- підприємства, що використовують об'єкти інтелектуальної власності (впровадження нових технічних рішень, використання програмних продуктів та торгових марок, брендів);
- компанія-розробник інтелектуального продукту;
- інвестори, які фінансують відповідні розробки та їх використання;
- виробники-конкуренти, які виготовляють аналогічні об'єкти інтелектуальної власності за власними розробками;
- виробники контрафактної продукції – так звані «пірати» [9; 10].

Отже, для функціонування ринку інтелектуальної власності потрібно забезпечити існування певних умов:

- інвестування дослідницьких та конструкторських проектів та їх впровадження в певну галузь;
- людський інтелектуальний ресурс;
- державне регулювання норм захисту суб'єктів на ринку;
- дієвий механізм реалізації конкретної продукції на ринку [9; 11].

Розглянемо як взаємодіють між собою усі елементи на українському ринку інтелектуальної власності.

Отже, у наукові розробки можуть інвестувати – держава, власне компанія-розробник та конкретний замовник продукту (можуть бути і зарубіжні інвестори).

У 2018 році у розробку продуктів інтелектуальної власності витрачено 16773,7 млн. грн. з вищена-

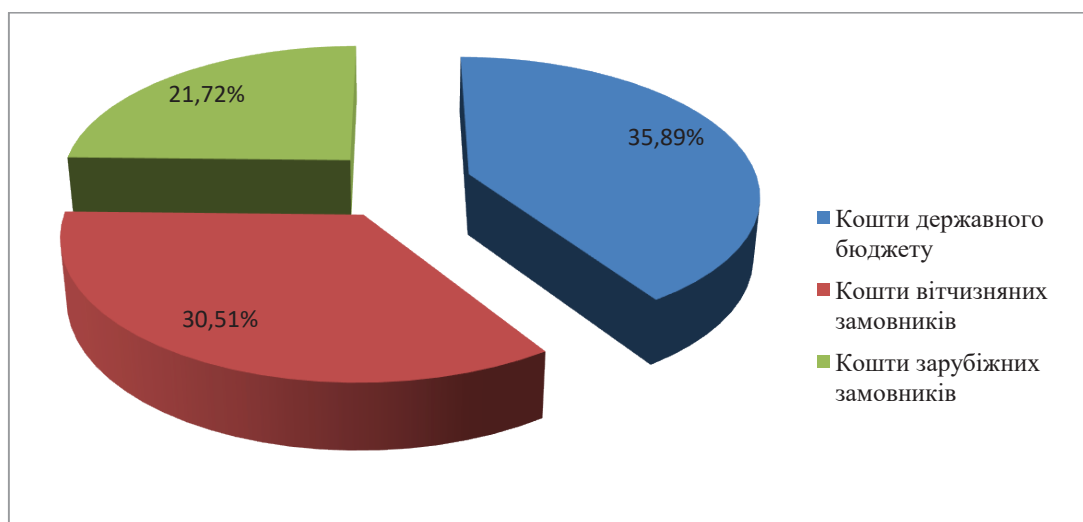

Рис. 1. Фінансування науково-технічних розробок в Україні

ведених джерел. З державного бюджету надійшло 6020,9 млн. грн., а це 35,89 %. Відповідно кошти вітчизняних та іноземних замовників склали 30,51 % і 21,72 % від загального показника (діаграма 1). За 2019 рік цей показник склав 17254,6 млн грн., тобто збільшився на 480,9 млн.грн.

Найбільша частка з надходжень вітчизняного замовника належить організаціям підприємницького сектору. Тож, бачимо, що в Україні досить низький рівень інвестування в науково-технічну діяльність.

Тобто витрати, на вкладення у інноваційну галузь в Україні у 2018 році становило всього 0,47 % від ВВП, у 2019 році 0,43%, тож як бачимо продовжує цей показник знижуватися [4; 11].

В порівнянні з країнами ЄС, де середній показник становить 2,06 %, можемо сміливо зазначити що дана частка є дуже низькою.

Наступний фактор ринку інтелектуальної власності – інтелектуальний та людський ресурс. Саме він може слугувати індикатором розвитку інновацій в державі. Проте, як свідчать Українського інституту інтелектуальної власності, останні роки у цьому показнику спостерігається також негативна динаміка. Наприклад, розглянемо дані таблиці поданої нижче (таблиця 1).

Відповідно до цих даних констатуємо, що зменшилося на 17,3 % у подання заявок на торговельні марки за національною процедурою. Причина цього – зменшення активності національних заявників (-20,1 %). Відповідно відбулося збільшення

активності іноземних заявників на 3,7 %.

На підставі даних таблиці здійснимо прогноз показників на майбутні 3 роки, використовуючи екстраполяційний метод статистичний прогнозу за формулою 1:

$$\bar{y}_t = y_n * (\bar{T}_p)^n, \quad (1)$$

$\bar{T}_p$ – середній темп зростання;

y_n – останній рівень у вихідному ряді динаміки;

n – порядковий номер періоду прогнозу ($n=1,2,\dots,n$).

Середній темп росту за роками знайдемо з використанням середньої геометричної та зведемо дані в таблицю 2.

За даними таблиці можна побачити зростання прогнозних показників за загальним надходженням заявок на торговельні марки в середньому на 1,9%, за національною процедурою від іноземних заявок на 3,4% та за міжнародною процедурою на 6,2% за роками на які здійснювався прогноз.

За рейтингом найбільш інноваційних країн світу, що оприлюднила Bloomberg у 2019 році Україна посіла 53 місце. У порівнянні з 2018 роком відбулося падіння на 7 сходинок (таблиця 3). За наведеними даними спрогнозуємо на 3 майбутні роки.

Падіння рейтингу порівняно з 2019 р. зумовлено послабленням позиції України за 4-ма із семи складових даного індексу. Це – інтенсивність досліджень і розробок (57 місце проти 54 у 2019 р.), концентрація дослідників (49 місце проти 46 у 2019 р.), ефективність вищої освіти (48 проти 28 у 2019 р.)

Таблиця 1

Компоненти інновацій України у світовому рейтингу за 2016–2020 рр.

Показники	2016	2017	2018	2019	2020	Темп росту,%			
						2017/2016	2018/2017	2019/2018	2020/2019
Усього надійшло	35 605	37 817	38 652	42 194	35 539	106,2	102,0	109,1	84,2
За національною процедурою від національних заявників	29 600	30 183	30 900	33 736	27 895	101,9	102,3	109,1	82,7
від іноземних заявників	26 064	26 275	27 327	29 828	23 841	100,8	104,0	109,1	79,9
За міжнародною процедурою	3 536	3 908	3 573	3 908	4 054	110,5	91,4	109,3	103,7
	6 005	7 634	7 752	8 458	7 644	127,1	101,5	109,1	90,4

Джерело: [8]

Таблиця 2

Прогноз компонентів інновацій України у світовому рейтингу на 2021–2023 рр.

Показники	Середній темп росту	Прогнозні значення показників		
		2021	2022	2023
Усього надійшло	1,019	36214,241	36902,31	37603,45
За національною процедурою від національних заявників	0,985	27476,575	27064,42	26658,46
від іноземних заявників	0,978	23316,498	22803,535	22301,85
За міжнародною процедурою	1,034	4191,836	4334,358	4481,72
	1,062	8117,92	8621,23	9155,75

Джерело: власна розробка

та патентна активність (36 проти 35 у 2019 р.). Дещо зміцнилися позиції України за оцінкою продуктивності (57 місце проти 60 у 2019 р.), частки інноваційних компаній у загальній кількості підприємств (35 місце проти 37 у 2019 р.) та частки доданої вартості виробництва у % до ВВП (57 проти 58 у 2018 р.). Однак цього не достатньо для повернення хоча б на 46 місце, яке країна посідала у 2018 році [13].

За результатами прогнозу на майбутні три роки можна побачити зростання за всіма показниками, найбільше зростання спостерігатимуть за показником ефективність вищої освіти 51,1% та патентною активністю на 33,2%, найменше зростання за концентрацією дослідників 3,2% та проникнення високих технологій 4,5%.

Розглянемо причини зниження цієї активності. На сьогодні у Україні спостерігається досить велика кількість проблем в галузі інновацій. І найголовніша із них – низький рівень фінансування наукової діяльності. Відповідно, з кожним роком погіршується соціально-економічне становище працівників, які працюють у сфері високих технологій. Зруйновано значну частину інфраструктури: систему науково-технічної інформації та експериментальні бази.

До того ж, технічна документація сьогодні легально вивозиться за кордон та до інших країн виїжджають на постійне місце проживання провідні науковці і разом забирають результати своєї діяльності.

Позитивним фактором у розвитку галузі є збільшення зростання кількості зареєстрованих охоронних документів на знаки для товарів і послуг. Проте, на сьогодні динаміка цієї кількості ще не має стабільного характеру. І хоча ми спостеріга-

ємо більшу кількість зареєстрованих патентів на винаходи у попередніх роках більшу ніж на корисні моделі, це не є особливим показником. Адже це диктується різною тривалістю та складністю в оформленні документів цих продуктів. Проте, співвідношення між кількістю створених продуктів, із кількістю запатентованих є низьким. Адже лише 10% від загальної кількості об'єктів проходять усі процедури та стають юридично охоронними. Причиною цього стала недосконалість самої системи захисту. До того ж, частка нових винаходів на українському ринку незначна, або не використовується в повній мірі.

Функціонування ринку інтелектуальної власності значною мірою визначається рівнем впровадження інновацій в різних галузях або, іншими словами, використанням їх.

За показниками головних розпорядників бюджетних коштів, Державної служби статистики України, міжнародних індексів у 2019 році 782 підприємства України здійснювали інноваційну діяльність та впровадженням займалися з них лише 13,8%. У 2012 році інноваційною діяльністю займалося – 1758, що вдвічі більше. Проте впроваджували їх лише 13,6% [8].

Найбільша кількість підприємств, що була інноваційно активною працює в галузі виробництва харчових продуктів (16,8%), машин та устаткування (10,2%).

В загальному витрати підприємств на інновації становили 14220,90 млн. грн. Найбільше їх (10185,11 млн. грн) припало на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (діаграма 2).

В Україні, як і на світовому ринку найбільш ефективною формою створення з розробки комерцій-

Таблиця 3

Місце України за складовими Інноваційного індексу Bloomberg у 2018–2020 рр.

	Загальний індекс	Інтенсивність досліджень і розробок (витрати на НДДКР по відношенню до ВВП)	Продуктивність	Проникнення високих технологій (частка інноваційних компаній в загальній кількості підприємств)	Концентрація дослідників (число науковців на 1 млн жителів)	Ефективність вищої освіти (частка випускників ЗВО в загальній кількості випускників освітніх установ)	Патентна активність
Україна 2018 рік	46	47	50	32	46	21	27
Україна 2019 рік	53	54	60	37	46	28	35
Україна 2020 рік	56	57	57	35	49	48	36
Середній темп росту, %	110,3	110,0	112,2	104,5	103,2	151,1	133,2
Прогноз 2021	61,76	62,7	63,95	36,57	50,56	72,52	47,59
Прогноз 2022	68,13	68,97	71,75	38,22	52,18	109,58	63,87
Прогноз 2023	75,14	75,86	80,51	39,94	53,85	165,59	85,07

Джерело: дороблено на засадах [12; 13]

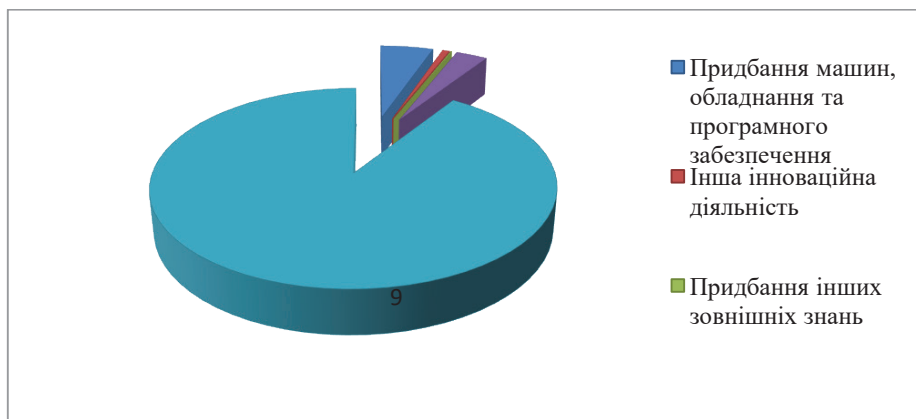

Рис. 2. Розподіл витрат на інновації промислових підприємств в Україні за напрямками інноваційної діяльності

Джерело: [14]

ного продукту інтелектуальної власності є передача прав та надання ліцензії на використання його.

Проте ліцензування таких товарів інтелектуальної власності має також ряд своїх особливостей.

Порівнюючи стан українського ринку ліцензій зі світовим ринком, вчені зазначають деякі особливості. Український ринок містить високий відсоток невиключних ліцензій, це є неприйнятним для економічно розвинутих ринків.

Чим це пояснюється? Патентовласник має бажання продати свою розробку багато раз, до того ж часто неексклюзивна розробка досить дешева. В Україні є досить складна процедура гарантії виключних прав. Крім того, до сьогодні частка угод щодо передачі прав є досить значною порівняно з часткою ліцензійних угод.

Сучасний міжнародний ринок не спеціалізується на продажі патентів. Тут в основному передаються права на користування патентом, тобто має місце укладання ліцензійних угод. Звідси впливає і висока ціна на патентування. Адже основним завданням використання інтелектуального винаходу є отримання від нього максимально можливого ефекту.

На парламентських слуханнях щодо питання охорони інтелектуальної власності було виокремлено основні проблеми розвитку даної сфери в Україні. Серед яких бачимо:

- низький рівень використання результатів інноваційних винаходів;
- неефективність в управлінні інтелектуальною власністю;
- наявність піратства та контрафакції;
- непрозоре колективне управління у сфері інтелектуальної власності;
- не сформованість послідовності у політиці з використання інтелектуальної власності системою науки та освіти [15].

Про проблеми інтелектуальної власності в Україні свідчить висновок річної доповіді Євро-

комісії. За їх дослідженням наша держава внесена до списку тих країн, що порушують права інтелектуальної власності, тим самим завдаючи шкоду економічним інтересам Євросоюзу [6].

Стейкхолдерами країн ЄС встановлено, що Україна не захищає власників, які хочуть зареєструвати торгову марку від реєстрації її третіми особами, що мають злий умисел. Не завжди сплачується роялті продюсерам та виконавцям за використання їх фонограм на каналах суспільного мовлення. До того ж, Україна опинилася на четвертому місці по існуванню маршрутів для перевезення контрафактів до країн Європи. Значні проблеми спостерігають і на українських митницях:

- відсутні можливості для знищення окремих видів контрафакції;
- досить тривала митна перевірка (хоча і вважається спрощеною) [1,10].

Про це йдеться і у звіті Офісу Генерального Прокурора. Тут зазначено, що Україна так і не виконала основні положення Угоди між Україною і ЄС саме у площині захисту прав інтелектуальної власності.

Із зростанням у всьому світі інтелектуальної власності як інноваційного ринкового продукту, постійно виробляються нові механізми щодо захисту його прав. Відповідно Україна, позицінуючи себе як ринкову державу, не може не приймати участі у даному процесі, адже вона буде не конкурентоздатною [3].

Відповідно на законодавчому рівні все ж спостерігаються певні кроки щодо регулювання даного питання. У 2019 році прийнятий довгоочікуваний Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України відносно вдосконалення охорони прав на компонування напівпровідникових виробів». Проте законодавство з інтелектуальної власності носить суперечливий характер. Адже законодавчі документи з даної сфери не узгоджені між собою, а тому часто

виникають правові колізії. У галузевих законах часто різняться навіть понятійний апарат [2].

Висновки з проведеного дослідження. Отож, аналізуючи вищенаведені дані, можна зробити висновок, що в Україні спостерігається позитивна динаміка зростання ринку інтелектуальної власності в окремих галузях. Також позитивний прогноз та тенденції мають складові «Інноваційного індексу Bloomberg» та за більшістю компонентів інновацій України у світовому рейтингу. Проте спостерігається суттєве відставання у розробці біотехнологій, нових матеріалів та інформаційно-комунікаційних технологій. До того ж, дані розробки носять лише локальний характер.

Низький рівень фінансування винахідницької діяльності та впровадження їх у роботу сприяє зростанню зареєстрованих розробок від іноземних заявників.

Виходячи з цього, бачимо, що в Україні потрібно суттєво вдосконалювати сам механізм функціонування ринку, що потребує напрацювання нормативної бази та вкладення значних інвестицій в інноваційну галузь з боку держави.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Актуальні проблеми інтелектуальної власності в інформаційній сфері. Київ: 2020. 66с. URL: http://www.nbuviap.gov.ua/images/vydannya/2020/Aktualni_problemu_intelektualnoi_vlasnosti_no1.pdf
2. Болотіна (Дігтяр) А. О. Кримінально-правова охорона права інтелектуальної власності на лікарські засоби: проблеми судового захисту. Теорія і практика інтелектуальної власності. № 6. 2019. С. 36-45. URL: <http://uran.inprojournal.org/article/view/188329/187672>
3. Горбачова К.М., Нежевело В.В., Хайхан І.Р., Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні контексті забезпечення виконання міжнародних зобов'язань URL: http://www.lsej.org.ua/3_2020/21.pdf
4. Гусаковська Т. О., Рибалко-Рак Л. А., Кужель Н. Л. Ринок інтелектуальної власності в Україні: проблеми та перспективи. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rinok-intelektualnoyi-vlasnosti-v-ukrayini-problemi-ta-perspektivi>
5. Шевченко Л. С., Гриценко О. А., Камінська Т. М. та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Шевченко Л. С. Економіка інтелектуальної власності: науково-методичні матеріали для підготовки докторантів, аспірантів і магістрів за напрямом «Інтелектуальна власність». Харків : Право, 2015. 120 с/
6. Капіца Ю.М. Уніфікація і гармонізація національного законодавства з охорони прав інтелектуальної власності в Європейському Союзі. Право України, 2016. 2016. С. 93–101. URL: <http://yurholding.com/news/107-garmonizatsiya-zakonodavstva-ukrayini-yes-u-sfer-ntelektualnoyi-vlasnost.html>
7. Конкуренція, інтелектуальна власність, митниця та асоціація з ЄС URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/konkurenciya-intelektualna-vlasnist-mitnitsya-ta-asociaciya-z-es.html>

8. Промислова власність у цифрах URL: <https://ukrpatent.org/atachs/promvlasnist-1kv-2020.pdf>

9. Україна в списку країн, які мають проблеми з інтелектуальною власністю – Єврокомісія URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/01/10/655639>

10. Смоквіна, Г. А. Підходи та інструменти оцінювання інтелектуального капіталу як чинника забезпечення економічної безпеки підприємства. Економіка: реалії часу. 2016. № 6 (28). С. 114-126. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2016/n6.html>

11. Башинська І.О., Тимонюк В.С. Аналіз сфери діяльності інтелектуальної власності в Україні. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2021. № 3 (17). С. 5-12.

12. Українські підприємства фінансують інновації здебільшого власним коштом – аналітичне дослідження «Інноваційна діяльність в Україні у 2019 році» URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/ukrayinski-pidприємstva-finansuyut-innovaciyi-zdebilshogo-vlasnim-koshtom-analitichne-doslidzhennya-innovacijna-diyalnist-v-ukrayini-u-2019-roci>

13. Писаренко Т.В., Куранда Т.К., Кваша Т.К. та ін. Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році: науковоаналітична записка. К.: УкрІНТЕІ, 2021. 39 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/2021/06/23/AZ.nauka.innovatsiyi.2020-29.06.2021.pdf>

14. Писаренко Т.В., Кваша Т.К. та ін. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2018 році: аналітична довідка. К.: УкрІНТЕІ, 2019. 80 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2019/07/03/stan-innov-diyaln-2018f.pdf>

15. У Раді розроблено проект стратегії розвитку сфери ІВ в Україні на період 2020-2025 рр. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/u-radi-rozrobleno-proekt-strategiyi-rozvitku-sferi-iv-v-ukrayini-na-period-20202025-rr.html>

REFERENCES:

1. Aktualni problemy intelektualnoi vlasnosti v informatsiini sferi (2020) [Current issues of intellectual property in the information sphere]. Available at: http://www.nbuviap.gov.ua/images/vydannya/2020/Aktualni_problemu_intelektualnoi_vlasnosti_no1.pdf (accessed 18 January 2022) (in Ukrainian)
2. Bolotina (Dihtiar) A. O. (2019) Kryminalno-pravova okhorona prava intelektualnoi vlasnosti na likarski zasoby: problemy sudovoho zakhystu [Criminal law protection of intellectual property rights to medicines: problems of judicial protection.] Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti, no. 6, pp. 36-45. Available at: <http://uran.inprojournal.org/article/view/188329/187672> (accessed 28 January 2022) (in Ukrainian)
3. Horbachova K.M., Nezhevelo V.V., Khaikhan I.R., (2020) Natsionalna stratehiia rozvytku sfery intelektualnoi vlasnosti v Ukraini konteksti zabezpechennia vykonannia mizhnarodnykh zobov'язan [National strategy for the development of intellectual property in Ukraine in the context of ensuring the implementation of international obligations]. Available at: http://www.lsej.org.ua/3_2020/21.pdf (accessed 28 January 2022) (in Ukrainian)

4. Husakovska T. O., Rybalko-Rak L. A., Kuzhel N. L., (2020) Rynok intelektualnoi vlasnosti v Ukraini: problemy ta perspektyvy [Intellectual property market in Ukraine: problems and prospects]. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/rinok-intelektualnoyi-vlasnosti-v-ukrayini-problemi-ta-perspektivi> (accessed 30 January 2022) (in Ukrainian)

5. Shevchenko L. S., Hrytsenko O. A., Kaminska T. M. tain.; zared. d-raekon.nauk, prof. Shevchenko L. S. (2015) Ekonomika intelektualnoi vlasnosti: naukovometodychni materialy dlia pidhotovky doktorantiv, aspirantiv i mahistriv za napriamom «Intelektualna vlasnist» [The economy of intellectual power: scientific and methodological materials for the preparation of doctoral students, graduate students and masters directly "Intellectual power"]. Kharkiv: Pravo, p. 120 (in Ukrainian)

6. Kapitsa Y.M. (2016) Unifikatsiia i harmonizatsiia natsionalnogo zakonodavstva z okhorony prav intelektualnoi vlasnosti v Yevropeiskomu Soiuzi [Unification and harmonization of national legislation on protection of intellectual property rights in the European Union]. Pravo Ukrainy (electronic journal), no. 5, pp. 93–101. Available at: <http://yurholding.com/news/107-garmonizatsiia-zakonodavstva-ukrayini-yes-u-sfer-nteletualnoyi-vlasnost.html> (accessed 1 February 2022) (in Ukrainian)

7. Konkurentsiiia, intelektualna vlasnist, mytnytsia ta asotsiatsiia z YeS (2018) [Competition, Intellectual Property, Customs and EU Association]. Available at: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/konkurenciia-intelektualna-vlasnist-mitnicia-ta-asociaciya-z-es.html> (accessed 30 January 2022) (in Ukrainian)

8. Promyslova vlasnist u tsyfrakh (2020) [Industrial property in numbers]. Available at: <https://ukrpatent.org/atachs/promvlasnist-1kv-2020.pdf> (accessed 30 January 2022) (in Ukrainian)

9. Ukraina v spysku krain, yaki maiut problemy z intelektualnoiu vlasnistiu (2020) [Ukraine in the list of countries with problems with intellectual property]. Yevrokomisiia [European Commission]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/01/10/655639> (accessed 2 February 2022) (in Ukrainian)

10. Smokvina, H. A. (2016) Pidkhody ta instrumenty otsiniuvannia intelektualnogo kapitalu yak chynnyka zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva

[Approaches and tools for assessing intellectual capital as a factor in ensuring the economic security of the enterprise] Ekonomika: realii chasu, no. 6 (28), pp. 114-126. Available at: <http://economics.opu.ua/files/archive/2016/n6.html> (accessed 3 February 2022) (in Ukrainian)

11. Bashynska I.O., Tymoniuk V.S. (2021) Analiz sfery diialnosti intelektualnoi vlasnosti v Ukraini. [Analysis of the sphere of intellectual property in Ukraine] Ekonomichnyi zhurnal Odeskoho politekhnichnogo universytetu. [Economic journal of the Odessa Polytechnic University.], no. 3 (17), pp. 5-12. (in Ukrainian)

12. Ukrainski pidpriemstva finansuiut innovatsii zdebilshoho vlasnym koshtom – analitychne doslidzhennia «Innovatsiina diialnist v Ukraini u 2019 rotsi» (2019) [Ukrainian enterprises finance innovations mostly at their own expense – analytical study "Innovation in Ukraine in 2019"]. Available at: <https://mon.gov.ua/ua/news/ukrayinski-pidpriemstva-finansuyut-innovatsiia-zdebilshoho-vlasnim-koshtom-analitchne-doslidzhennia-innovatsiina-diyalnist-v-ukrayini-u-2019-roci> (accessed 3 February 2022) (in Ukrainian)

13. Pysarenko T.V., Kuranda T.K., Kvasha T.K. ta in. (2021) Stan naukovoinnovatsiinoi diialnosti v Ukraini u 2020 rotsi: naukovanalytychna zapyska [The state of scientific and innovative activity in Ukraine in 2020: scientific-analytical note]. Kyiv: UkrINTEI, 39 s. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nauka/2021/06/23/AZ.nauka.innovatsiia.2020-29.06.2021.pdf> (accessed 4 February 2022) (in Ukrainian)

14. Pysarenko T.V., Kvasha T.K. ta in. (2019) Stan innovatsiinoi diialnosti ta diialnosti u sferi transferu tekhnolohii v Ukraini u 2018 rotsi: analitychna dovidka [The state of innovation and activity in the field of technology transfer in Ukraine in 2018: an analytical reference] K.:UkrINTEI, 80 s. Available at: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2019/07/03/stan-innov-diyaln-2018f.pdf> (accessed 4 February 2022) (in Ukrainian)

15. U Radi rozrobleno proekt stratehii rozvytku sfery IV v Ukraini na period 2020-2025rr. (2019) [The Council has developed a draft strategy for the development of IP in Ukraine for the period 2020-2025y]. Available at: <https://yur-gazeta.com/golovna/u-radi-rozrobleno-proekt-strategiia-rozvitku-sferi-iv-v-ukrayini-na-period-20202025-rr.html> (accessed 4 February 2022) (in Ukrainian)

ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙ

ПРИЧОРНОМОРСЬКІ
ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ

Науковий журнал

Випуск 73

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

Головний редактор:

Шапошников Костянтин Сергійович – доктор економічних наук, професор, начальник відділу науково-дослідної роботи та атестації наукових кадрів ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України (Київ, Україна).

Члени редакційної колегії:

Вербівська Людмила Василівна – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Гавкалова Наталія Леонідівна – доктор економічних наук, професор, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна).

Гальцова Ольга Леонідівна – доктор економічних наук, професор, Класичний приватний університет (Запоріжжя, Україна).

Дименко Руслан Анатолійович – доктор економічних наук, доцент, ДВНЗ Університет банківської справи (Львів, Україна).

Дука Анастасія Петрівна – доктор економічних наук, професор, професор, Національний університет "Чернігівська політехніка" (Чернігів, Україна).

Іртищева Інна Олександрівна – доктор економічних наук, професор, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна).

Коваль Віктор Васильович – доктор економічних наук, професор, Південний науковий центр НАН України та МОН України (Одеса, Україна).

Кудлаєва Наталія Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Лопашук Інна Афанасіївна – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Марич Максим Григорович – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Морозова (Селіверстова) Людмила Сергіївна – доктор економічних наук, професор, Київський національний торговельно-економічний університет (Київ, Україна).

Новикова Іннола Вікторівна – доктор економічних наук, професор, ВСП "Інститут інноваційної освіти Київського національного університету будівництва" (Київ, Україна).

Островська Наталія Степанівна – доктор економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Пономаренко Тетяна Вадимівна – доктор економічних наук, професор, Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Бугая (Київ, Україна).

Прохорчук Світлана Володимирівна – кандидат економічних наук, професор, Заклад вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права» (Херсон, Україна).

Роговий Андрій Віталійович – доктор економічних наук, професор, Навчально-науковий інститут бізнесу, природокористування і туризму, Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна).

Сафонов Юрій Миколайович – доктор економічних наук, професор, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України (Київ, Україна).

Стеблянко Ірина Олегівна – доктор економічних наук, професор, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Дніпро, Україна).

Ткачук Ірина Ярославівна – доктор економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Федишин Майя Пилипівна – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна).

Цвірко Олена Олександрівна – доктор економічних наук, професор, ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій» (Одеса, Україна).

Велькі Януш – доктор економічних наук, професор, Університет «Опольська політехніка» (Ополе, Польща).

Гросу Вероніка – доктор економічних наук, професор, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Дзієканські Павел – доктор економічних наук, професор, Університет імені Яна Кохановського (Кельце, Польща).

Космулес Крістіна Габрієла – кандидат економічних наук, асистент професора, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Міхальчук Камелія-Каталіна – кандидат економічних наук, доцент, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Пілелієне Ліна – доктор економіки, професор маркетингу, Університет Вітаутаса Великого (Каунас, Литва).

Ситнік Інесса Василівна – доктор економічних наук, професор, Університет «Політехніка Опольська» (Ополе, Польща).

Соколюк Маріан – кандидат економічних наук, доцент, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Хлачук Елена – доктор економічних наук, професор, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Чоботару Маріус-Сорін – кандидат економічних наук, лектор, Сучавський університет імені Штефана чел Маре (Сучава, Румунія).

Електронна сторінка видання – www.bses.in.ua

Міжнародний цифровий ідентифікатор журналу: <https://doi.org/10.32843/bses>

Науковий журнал «Причорноморські економічні студії»

включено до переліку наукових фахових видань України в галузі економічних наук (Категорія «Б») на підставі Наказу МОН України від 28 грудня 2019 року № 1643 (Додаток 4)

Галузь науки: економічні.

Спеціальності: 051 – Економіка; 071 – Облік і оподаткування;

072 – Фінанси, банківська справа та страхування; 073 – Менеджмент; 075 – Маркетинг;

076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність; 241 – Готельно-ресторанна справа;

242 – Туризм; 292 – Міжнародні економічні відносини.

Науковий журнал індексується у наукометричній базі **Index Copernicus**.

Затверджено до друку та поширення через мережу Інтернет відповідно до рішення вченої ради Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій (від 31 січня 2022 року протокол № 1)

Науковий журнал «Причорноморські економічні студії» зареєстровано Міністерством юстиції України (Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 21934-11834Р від 23.03.2016 року)

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ISSN (Print): 2524-0897

ISSN (Online): 2524-0900

© ПУ «Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій», 2022

ЗМІСТ

**РОЗДІЛ 1. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО
І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ**

Павлов О.І. ПРОЦЕС КОНВЕРГЕНЦІЇ ГЛОБАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	7

**РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ**

Мельник В.В. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ТА ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ.....	13

Михальчишин Н.Л., Комаринець С.О., Коцовська Н.Т. КОНКУРЕНТНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКИ ПРИВАТНОЇ ТА ПУБЛІЧНОЇ СФЕР.....	18

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Жежуха В.Й., Ющак Б.В. ІНШОМОВНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ УПРАВЛІНЦІВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	23

Окландер Т.О., Молчанюк І.А., Осетян О.М. ЗБУТОВІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВА І МЕТОД ТЕХНІЧНОГО АНАЛІЗУ	28

Kukhta Pavlo, Sviderska Svitlana THEORETICAL APPROACHES TO THE PROCESS OF INTRODUCING A NEW PRODUCT TO THE MARKET.....	33

Шацька З.Я., Сілівончик О.Б. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ SMART-ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19.....	39

**РОЗДІЛ 4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ
І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА**

Башинська І.О., Смоквіна Г.А. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ: СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ, ПРОГНОЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	44

Буткалюк К.О., Гринюк Т.А., Буличева Т.В. СТРУКТУРНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ СИСТЕМИ ТА ЗАЙНЯТІСТЬ НАСЕЛЕННЯ: ВИТОКИ І СУЧАСНІСТЬ.....	51

Гришина Л.О., Карась П.М., Приходько Н.В. АКТИВІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНУ, ЯК СКЛАДОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО РОЗВИТКУ.....	58

Драчук Ю.З., Трушкіна Н.В. РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВИМИ ВІДХОДАМИ ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	64

Колосюк А.А., Михайлевська А.С. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ПОКАЗНИКІВ НОРМАТИВНОЇ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ УКРАЇНИ ЗА 2014–2021 рр. НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	75

Кривошея Є.В. ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ РЕГІОНУ	83

**РОЗДІЛ 5. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ,
СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА**

Заюков І.В. ВНЕСОК COVID-19 В ПОТЕНЦІЙНІ ЕКОНОМІЧНІ ВТРАТИ ВРП ПРИЧОРНОМОРСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО РЕГІОНУ.....	88